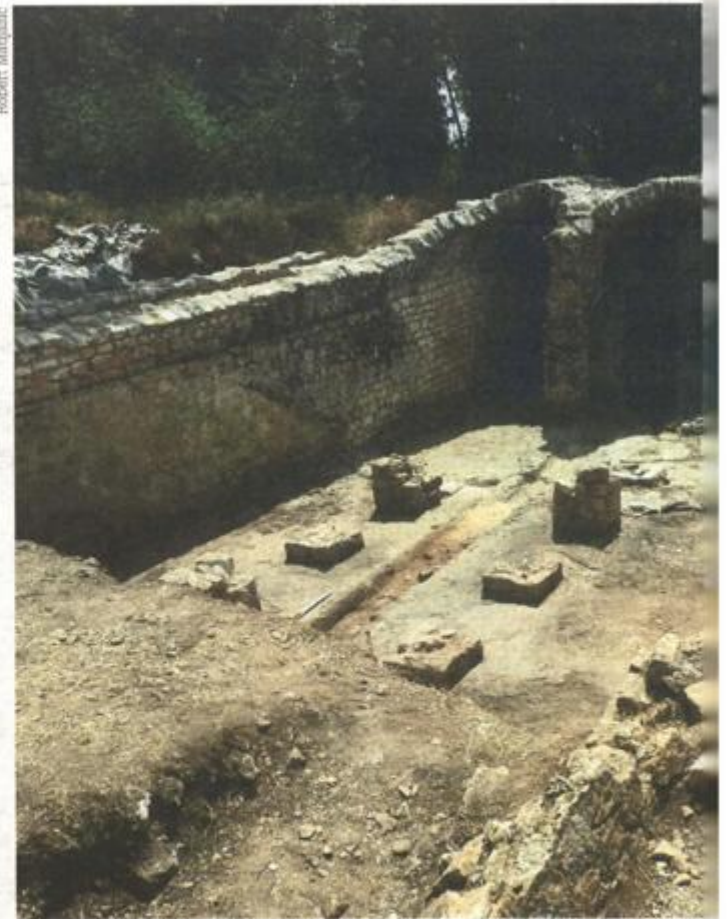

PROF. DR. SC. ROBERT MATIJAŠIĆ Voditelj projekta ArchaeoCulTour "Arheološki krajolik u održivom

Studenti arheologije na lokalitetu Monte Ricco

Rimska cisterna na Monte Riccu tijekom istraživanja

Znanstveno istraživanje za dobrobit prostora i stanovnika

Ideja s kojom smo krenuli polazi od želje da se arheološka baština područja Općine Vrsar vrednuje za potrebe gospodarstva, to je u našem slučaju naravno prvenstveno turizam, ali i za potrebe lokalnog stanovništva, da bolje i učinkovitije osvijesti značaj baštine na svom području

RAZGOVARALA **Bojana ČUSTIĆ JURAGA**

PULA - Prof. dr. sc. Robert Matijašić, s Odsjeka za arheologiju pulskog Sveučilišta Jurja Dobrile, voditelj je projekta ArchaeoCulTour "Arheološki krajolik u održivom razvoju kulturnog turizma Općine Vrsar", koji se provodi pri Centru za interdisciplinarna arheološka istraživanja krajolika - CIRLE. Riječ je o trenutno najvećem znanstvenom projektu na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, koji je zanimljiv i zato što povezuje znanost s lokalnom zajednicom i gospodarstvom. Tim smo povodom razgovarali s prof. Robertom Matijašićem, koji nam je uvodno predstavio osnovne ciljeve projekta.

Partnerstvo u istraživanjima

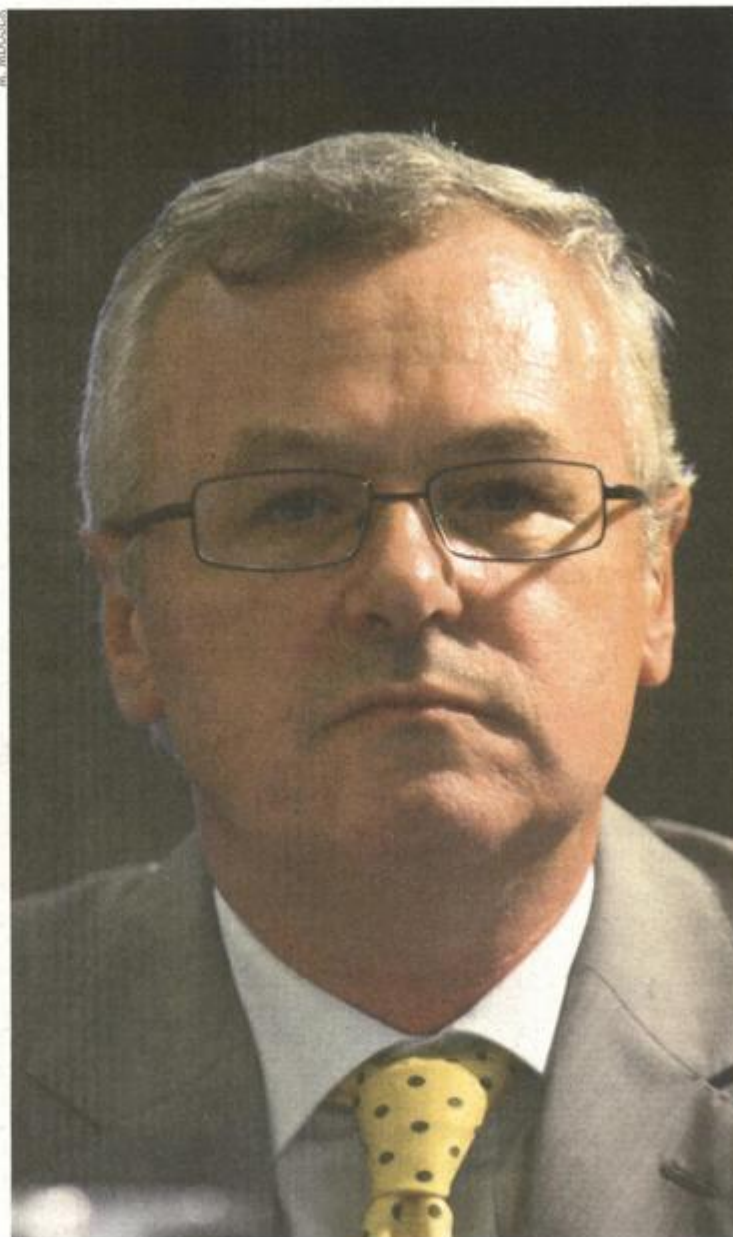
- Projekt financira Hrvatska zaklada za znanost u sklopu programa "Partnerstvo u istraživanjima", a predviđa sinergijski, partnerski pristup u oblikovanju koncepcije, financiranju i izvođenju. Princip je jednostavan: partneri moraju biti iz gospodarstva, industrije, lokalne ili regionalne samouprave, ne smije biti ustanova koja se financira javnim novcem, osim, naravno, ustanove koja vodi projekt. Zaklada daje polovicu ugovorenog iznosa financiranja, a partner, ili partneri zajedno, drugu polovicu. Partneri su nam

Općina Vrsar, Turistička zajednica Općine Vrsar i Maistra d.d., koja u Vrsaru ima smještajne objekte, pa su svi oni našli svoj interes.

Ideja s kojom smo krenuli polazi od želje da se arheološka baština područja općine Vrsar vrednuje za potrebe gospodarstva, to je u našem slučaju naravno prvenstveno turizam, ali i za potrebe lokalnog stanovništva, da bolje i učinkovitije osvijesti značaj baštine na svom području. Formulirali smo osam ciljeva, koji obuhvaćaju arheološka istraživanja (identifikacija lokaliteta, probno sondiranje na izabranim lokalitetima, dataciju arheoloških nalazišta), izradu sustava monitoringa za održavanje i očuvanje baštine, praćenje stanja na arheološkim lokalitetima, izradu baze podataka koja će i lokalnoj vlasti služiti za planiranje prostora, izradu i ažuriranje prostorne dokumentacije. Jednako tako nam je važno povećati vidljivost i proširiti spoznaje o važnosti arheoloških lokaliteta u lokalnoj zajednici, radi poticanja gospodarskog korištenja baštine uz odgovarajuću zaštitu, te valorizacija kulturne baštine.

- Zašto je odabran Vrsar?

- Već pet godina ostvarujemo lijepu i obostranu suradnju s Općinom Vrsar, istražujemo arheološki lokalitet Monte Ricco što smo započeli prethodnim projektom Zaklade koji je vodila prof. dr. Klara Buršić-

Robert Matijašić: Baštinu moramo ostaviti i budućim naraštajima

Matijašić i došli smo do zanimljivih spoznaja koje su potakle želju da ih proširimo i produbimo na cijelo područje Općine. Tadašnji načelnik Franko Štifanić, sadašnji Ivan Gerometta, te Komunalno poduzeće Montraker pružaju nam sa svim svojim suradnicima, ne samo podršku, nego i pomoć u terenskom radu. Osim toga, na arheološkoj karti Istre područje Općine Vrsar je bilo prilično skromno zastupljeno, a to smo pripisivali ne slabijoj naseljenosti u prošlosti nego tome što je veliki dio područja Općine pod šumom i makijom, pa je teren vrlo teško prohodan, a vegetacija zastire površinske tragove arheoloških nalazišta.

Fizička istraživanja na terenu

Općina je 2017. naručila i dobila snimak cijelog svog područja iz zraka tehnikom laserskog skeniranja, pri čemu laserski impulsi prodiru kroz vegetaciju i odbijaju se od zemljine površine bilježeći i najmanje oscilacije u reljefu, pa se dobije lijepa reljefna slika terena bez vegetacije. A tu se onda prepoznaju arheološke i druge strukture povijesnog krajolika.

- Koja je konkretna korist ovog projekta za lokalnu zajednicu, što će njime dobiti Vrsar, a što turisti, odnosno posjetitelji?

- Cijela Istra je bogata kulturnom baštinom, ali arheološka nije vidljiva bez fizičkih istraživanja na terenu, pa je to slučaj naravno i u Vrsaru. Maistra d.d. i Turistička zajednica Vrsara svoj su interes pronašli u povezivanju baštine s turizmom, želeći ponuditi svojim gostima nešto više od samo sunca i mora. Već sad imaju razvijen cikloturizam, nedavno je otvorena "Staza sv. Romualda" koja za pješake i bicikliste povezu-

razvoju kulturnog turizma Općine Vrsar“

Iskopavanja istočnog ruba rimske cisterne na Monte Riccu

je Vrsar i Kloštar duž Limskog zaljeva. Naša je namjera identificirati još nekoliko lokaliteta koji bi se mogli urediti kao interpretacijske točke i povezati u sustav takvih staza. Na dobrom smo putu, imamo već nekoliko mogućih prijedloga koje ćemo još podrobnije elaborirati do kraja projekta. Ako je to važno za turizam, važno je i za one žitelje Vrsara koji od turizma žive, ali to je važno i s kulturološkog staništa, jer lokalni stanovnici, oni koji su za to zainteresirani, postaju svjesniji bogatstva kulturne baštine. Želimo im reći da baštinu moramo ostaviti i budućim naraštajima, a to se može postići tako da ju osvjestimo u sadašnjosti.

- Iza Vas je prva projektna godina i već sada ima dosta zanimljivih rezultata.

- Već smo prošli i polovicu druge projektne godine, projekt završava početkom 2021. godine. Nastavili smo s istraživanjem Monte Ricca, koji se sada i konzervira sredstvima Ministarstva kulture, u malim dijelovima, jer se radi o velikom lokalitetu koji je najprije bio prapovijesna gradina, a onda su Rimljani na njoj sagradili veliku stambenu građevinu s cisternom. Na njoj ćemo svakako nastaviti raditi i poslije ovog projekta. Na širem području općine pomoću snimaka dobivenih laserskim skeniranjem kartirali smo sve vidljive strukture. Identificirali smo mrežu zidova rimske katastarske podjele, centurijacije, u istočnom dijelu općine oko Kloštra, kartografski analiziramo sve druge suhozide jer se pomoću toga može rekonstruirati povijest cijelog kraja i korištenja zemlje. Sondirali smo nekoliko malih pećina na latici iznad Limskog zaljeva, sondirali smo nekoliko prapovijesnih gradinskih naselja. Prerano je za iznošenje detalja o tim rezultatima, jer su analize još u tijeku, među njima i radiokarbonske datacije organskih nalaza, npr. kosti i ugljena. Sa studentima smo prohodali gotovo sve obradive površine, oranje, na području općine, te smo površinskim pregledom pronašli barem još jedan rimski lokalitet. Težište našeg istraživanja je područje podalje od obale, jer je priobalni pojas izgrađen i tu su arheološki lokaliteti, ako ih je bilo, velikim dijelom uništeni.

- Što slijedi u narednim fazama projekta?

- Budući da smo pri kraju smo druge godine projekta, ostaje nam još cijela 2020. godina. Ovih dana počinjemo jedno od terenskih arheoloških istraživanja, koje ćemo nastaviti u proljeće. Svake godine imamo predviđeno gotovo četiri mjeseca terenskih radova, po segmentima, tako da je to zaista mnogo posla. Za terenske radove angažiramo studente povijesti i arheologije, ne samo iz Pule, nego i

vijesnom krajoliku Općine Vrsar koje se mogu iskoristiti za dobrobit lokalnog turističkog gospodarstva i za mjesno stanovništvo.

- Je li i po čemu je ovaj projekt inovativan ili jedinstven u našoj sredini?

- Inovativan je, mada možda ne i jedinstven, u dvama vidovima. Najprije u sinergiji financiranja i interesu kako znanstvene zajednice tako i gospodarstva i lokalne vlasti da se jedno znanstveno istraživanje iskoristi za dobrobit prostora i stanov-

Mislim na lasersko skeniranje iz zraka, na geofizičke metode poput georadara, ali u tom području tehnologija stalno napreduje, pa koristimo sve najnovije do čega možemo doći.

Rekao sam da naš projekt jest inovativan, ali da možda nije jedinstven na našem području. Kolege u Zavičajnom muzeju Poreštine rade nešto slično na području Općine Tar, u suradnji i s inozemnim ustanovama iz Francuske i Italije, i stalno s njima razmjenjujemo iskustva. Nadam se da bi i druge istarske općine i gradovi mogli krenuti tim putem suradnje, sa sličnim ciljevima.

Laboratorijska istraživanja

- Pretpostavljam da analiza arheološkoga krajolika sa svrhom integracije u održivi razvoj kulturnog turizma Općine Vrsar, kao glavni cilj projekta, podrazumijeva i institucionalno umrežavanje, kao i multidisciplinarni tim stručnjaka. Tko je sve uključen u rad na projektu?

- Da, okupili smo zaista multidisciplinarni tim, dvadesetak ljudi. Osim nas arheologa sa Sveučilišta, tu je i geolog Giovanni Boschian sa Sveučilišta u Pisi, s kojim surađujemo već nekoliko godina. Podvodna arheološka istraživanja vodi Marko Uhač iz Konzervatorskog odjela u Puli, a istraživanja srednjovjekovnih lokaliteta Josip Višnjic iz Hrvatskog restauratorskog zavoda. S nama su i ronionci Ronilačkog kluba "Ugor" iz Vrsara (Anton Prekalj, Ivan Gerometta, Maurizio Matukina, Milorad Harašić, Roberto Gergeta), te speleolozi Speleološkog kluba "HAD" iz Vrsara (Antonio Ciceran i Petra Pifar). Drugi dio tima čine znanstvenici sa Sveučilišta iz područja druš-

tvenih znanosti (turizam), a Sanda Bravar iz Maistre, Tina Slamar iz Turističke zajednice i Vlasta Gortan iz Općine Vrsar upotpunjuju našu istraživačku skupinu.

- Koja je uloga Sveučilišta unutar projekta?

- Sveučilište je nositelj cijelog projekta, ja koordiniram sve administrativne poslove, organizaciju i financije, a kolege arheolozi (Davor Bulić, Katarina Gerometta, Sara Popović i Katarina Šprem) s našim i drugim studentima provode terenska i laboratorijska istraživanja prema precizno zacrtanom godišnjem planu za naš trogodišnji projekt. Integraciju turizma i baštine istražuju Kristina Afrić Rakitovac, Nataša Urošević i Nikola Vojnović s našega Sveučilišta, njihova će uloga naravno biti važna u trećoj, završnoj godini, kad ćemo integrirati arheološke podatke i ekonomsko-socijalne pokazatelje. U sklopu projekta pripremamo znanstvene tekstove, sudjelujemo na znanstvenim skupovima s tematikama srodnima projektu (arheologija, povijest krajolika, kultura, turizam).

- Koliko iznosi ukupna financijska vrijednost projekta?

- Proračun cijelog projekta iznosi tri milijuna kuna, svake godine po milijun. Hrvatska zaklada za znanost financira polovicu tog iznosa, a drugu polovicu Općina Vrsar (750.000), Turistička zajednica Vrsara (540.000) i Maistra d.d. (210.000). To je zaista za naše lokalne prilike i takav znanstveni projekt veliki novac. Naravno, terenska istraživanja i laboratorijske analize su skupe, zato koristim priliku zahvaliti svim partnerima, ali rezultati koje ćemo im podastrijeti bit će zaista vrijedni.

Važnost za turizam i žitelje koji od turizma žive

Ako je to važno za turizam, važno je i za one žitelje Vrsara koji od turizma žive, ali to je važno i s kulturološkog staništa, jer lokalni stanovnici, oni koji su za to zainteresirani, postaju svjesniji bogatstva kulturne baštine.

zagrebačke i zaderske studente. To je i njima važno jer time stječu svoju studentsku terensku praksu. S obzirom na novi studij arheologije na Sveučilištu u Puli ovakvi će projekti biti i dalje važni za edukaciju novih naraštaja.

Turističko gospodarstvo

Tijekom 2020. godine, pored dovršavanja terenskih arheoloških istraživanja moramo poraditi na završnim rezultatima cijeloga projekta, sačiniti sva izvješća prethodnih godina, a arheološke rezultate moramo integrirati u završne prijedloge koji će ići prema identifikaciji važnih točaka u po-

nika. Mislim da je to važno naglasiti jer se ponekad u javnosti stječe dojam da je znanost sama sebi svrhom, a da su, pogotovo neke grane znanosti, nepotrebne suvremenom društvu. Raduje nas da ipak postoje pojedinci koji to prepoznaju, a na predstavljajima koja smo imali u Vrsaru i mještani su pokazali veliko zanimanje.

Drugi vid je znanstveno-tehnološka inovativnost, jer koristimo suvremene tehnologije o kojima arheologija prije nekoliko desetljeća nije ni sanjala, a danas možemo i neinvazivnim metodama doći do nekih važnih podataka o tome što se skriva ispod zemlje.